

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****MÜŞERREF SEDEF BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2020/19618
Karar Tarihi	: 18/9/2024
Başkan	: Basri BAĞCI
Üyeler	: Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Metin KIRATLI
Raportör	: Kamber Ozan TUTAL
Başvurucu	: Müşerref SEDEF

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının, diğer şikâyetler nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde (Üniversite) öğretim görevlisi olan başvurunun sözleşmesi uzatılmayarak 11/3/2001 tarihinde işine son verilmiştir. Söz konusu işlemin iptali ve parasal hakların tazmini için açılan davayı Eskişehir İdare Mahkemesi 25/12/2001 tarihinde sicil raporlarına göre başvurunun başarılı olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Karar, kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.

3. Eskişehir İdare Mahkemesi 22/11/2002 ve 28/11/2002 tarihli kararlarıyla başvuru hakkındaki sicil raporlarının iptaline karar vermiştir. Başvurucu 6/4/2004 tarihinde ise kişilik haklarının zarar gördüğü iddiasıyla raporları düzenleyen sicil amirine karşı manevi tazminat davası açmıştır. Kütahya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 13/3/2012 tarihinde sicil raporlarının gerçeğe aykırı olarak doldurulduğu gerekçesiyle başvurucuya 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Temyiz edilmeyen karar kesinleşmiştir.

4. Başvurucu 18/6/2012 tarihinde Eskişehir İdare Mahkemesinin 25/12/2001 tarihli kararı hakkında yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Eskişehir 1. İdare Mahkemesi 20/10/2015 tarihinde sicil raporlarının iptali kararları ve manevi tazminat hükmü kapsamında yargılamanın yenilenmesi talebini kabul etmiştir. Mahkeme, dava konusu işlemin iptali ile yoksun kalınan parasal hakların ilk davanın açıldığı 16/3/2001 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararı onayan Danıştay Sekizinci Dairesi 24/5/2017 tarihinde de davalı idarenin karar düzeltme talebini reddetmiştir.

5. Başvurucu 8/2/2016 tarihinde görevine başlamıştır. Üniversite başvurusunun hiçbir yerde çalışmadığı Mart 2001-Ağustos 2005 dönemi için 38.593,80 TL maaş ve 66.396,19 TL yasal faiz ödemesi yapmıştır. Üniversite, Eylül 2005-Ocak 2016 dönemi içinse Pamukkale Üniversitesinde çalışan başvurusunun daha fazla maaş aldığını belirterek ödeme yapmamıştır.

6. Başvurucu 23/8/2016 tarihinde Üniversiteye karşı tam yargı davası açmış, maddi ve manevi tazminatın ilk davanın açıldığı 16/3/2001 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu, mahrum kaldığı parasal hakların ödenmemesi nedeniyle Eskişehir İdare Mahkemesi kararının yerine getirilmediğini ileri sürmüştür.

7. Kütahya İdare Mahkemesi 30/4/2019 tarihinde davanın kısmen kabulü ile 69.816,60 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminatın dava tarihi olan 23/8/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararda, önceki ödemelere rağmen başvurusunun Mart 2001-Ocak 2016 tarihleri arasında Üniversitede çalışsaydı 69.816,60 TL daha fazla maaş alacağını ve bu hâliyle yargı kararının gereği gibi yerine getirilmediğini belirtmiştir.

8. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi 17/3/2020 tarihinde tarafların istinaf taleplerini kesin olmak üzere reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 15/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, Eskişehir İdare Mahkemesinin 25/12/2001 tarihli kararına konu yargılama sürecinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca Eskişehir İdare Mahkemesinde başlayıp yargılamanın yenilenmesi ve tam yargı davası ile sona eren yargılama ile hukuk mahkemesi önündeki manevi tazminat davasındaki yargılama süreleri nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

1. Tam Yargı Davası Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Güher Ergun ve diğ.leri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurusunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 41, 45).

14. Başvurucunun 23/8/2016 tarihinde açtığı tam yargı davası İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin 17/3/2020 tarihli kararıyla sona ermiştir. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 3 yıl 6 ay ve 24 günlük yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Davalar Yönünden Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama Hakkı ile Makul Sürede Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

17. Somut olayda Eskişehir İdare Mahkemesi önündeki yargılama, Danıştay Sekizinci Dairesinin 24/5/2017 tarihinde davalı idarenin karar düzeltme talebini reddetmesiyle nihayete ermiştir. Yine manevi tazminat davası Kütahya 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 13/3/2012 tarihli kararı ile kesinleşmiştir. Buna karşılık başvuru, söz konusu davalar sonrasında açtığı tam yargı davasının ardından 26/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu hâliyle şikâyete konu davalar yönünden başvurusunun süresi içinde bireysel başvuruda bulunmadığı anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, ilk dava tarihinden itibaren maaş alacağına faiz işletilmemesi nedeniyle alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığından yakınmıştır.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiannın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucuya ödenen maaş farkına konu para alacağı Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil etmektedir. Alacağın değer kaybına ilişkin şikâyetler, mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenecektir.

22. Anayasa Mahkemesi, kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş; buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013; *Ali Şimşek ve diğerleri*, B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. *Ferda Yeşiltepe* [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. *ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. *Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. *Abdülhalim Bozboğa*, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. *Vildan Utku Atalay*, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Hami Çetiner* (B. No: 2019/7982, 23/11/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede sonradan ödenen aylıkların faizsiz olarak ödenmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. Somut olayda Kütahya İdare Mahkemesi başvurucunun Mart 2001-Ocak 2016 döneminde Üniversitede çalışmaması nedeniyle mahrum kaldığı 69.816,60 TL'nin dava tarihi olan 23/8/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte iadesine karar vermiştir. Bununla birlikte iadeye konu Mart 2001-Ocak 2016 dönemine ilişkin maaş alacağı için maaş alacağının doğduğu tarihlerden dava tarihine kadar geçen süre için başvurucuya herhangi bir faiz ödenmesine ilişkin hüküm kurulmamıştır.

25. Başvurucuya geriye dönük olarak maaşının eksik ödenen kısmının ödenmesi gerektiği idare tarafından kabul edilmiş bir olgudur. Bununla birlikte başvurucunun maaş alacağının doğduğu tarihlerden dava tarihine kadar geçen süre dikkate alındığında alacakları değer kaybını giderebilecek herhangi bir faiz ödemesi yapılmaması başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemiştir. Dolayısıyla söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeli başvurucu aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile toplam 800.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan*, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)*, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tam yargı davası yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle* KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer davalar yönünden silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kütahya İdare Mahkemesine (E.2018/738, K.2019/185) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.